

## **TÜRKİYE’DE VERGİ GELİRLERİNİN EKONOMİK BÜYÜME ÜZERİNDEKİ ETKİSİ**

### **THE IMPACT of TAX REVENUE on ECONOMIC GROWTH in TURKEY**

*Adil AKINCI<sup>1</sup>*

#### **Öz**

Devletin egemenlik gücüne dayanarak vatandaşlarından cebri olarak topladığı vergi gelirleri, kamu gelirleri içerisinde en yüksek paya sahip olmakla birlikte, mali politikaların belirlenmesinde de etkin bir rol oynamaktadır. Mali politikalar aracılığıyla ulaşılmak istenen hedeflerin başında ise, ekonomik büyüme hedefi gelmektedir. Vergi gelirleri ekonomik büyümeyi; tasarruf, tüketim, üretim ve istihdam başta olmak üzere birçok değişken üzerinden dolaylı ve dolaysız bir şekilde etkilemektedir. Ekonomik büyüme hedefine ulaşılması ile makroekonomik faktörlerin birçoğu olumlu yönde etkilenmektedir. Ekonomide yaşanan olumlu gelişmeler ekonomik aktiviteyi arttırarak, vergi gelirlerinin de artmasını sağlamaktadır. Bu çalışmanın temel amacını, Türkiye’de 2006:Q1-2018:Q3 döneminde toplam vergi gelirleri ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin incelenmesi oluşturmaktadır. Vergi gelirleri ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi incelemek için zaman serisi analiz yöntemlerinden yararlanılmıştır. Bu kapsamda, birim kök testleri ve Maki yapısal kırılmalı eşbütünleşme testinden yararlanılmıştır. Üç yapısal kırılmanın raporlandığı analizde, Maki eşbütünleşme testinden elde edilen bulgulara göre tüm modellerde, vergi gelirleri ile ekonomik büyüme arasında uzun dönemli eşbütünleşme ilişkisi tespit edilmiştir.

**Anahtar Kelimeler:** Vergi Gelirleri, Ekonomik Büyüme, Zaman Serisi Analizi, Maki Eşbütünleşme Testi

**JEL Kodları:** H10, H20, H30

#### **Abstract**

The tax revenues that are compulsorily collected from citizens by the state based on its sovereignty power have the highest share in public revenues and also play an active role in determining fiscal policies. The economic growth target is the most important target to be achieved through fiscal policies. Tax revenues indirectly and directly affect economic growth through many variables, including savings, consumption, production and employment. Many of the macroeconomic factors are positively affected by achieving the economic growth target. Positive developments in the economy also increase tax revenues by increasing economic activity. The main of this study was to examine the relationship between total tax revenues and economic growth during the 2006:Q1-2018:Q3 period in Turkey. Time series analysis methods were used to examine the relationship between tax revenues and economic growth. In this context, unit root tests and Maki structural break cointegration test were used. In analysis in which three structural breaks were reported, a long-term cointegration relationship was determined between tax revenues and economic growth in all models according to the results obtained from Maki cointegration test.

**Keywords:** Tax Revenue, Economic Growth, Time Series Analysis, Maki Cointegration Test

**JEL Codes:** H10, H20, H30

---

<sup>1</sup> Dr. Öğr. Üyesi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü, E-mail: adilakinci@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2181-6952

## Giriş

Hem gelişmiş ülkelerde hem de gelişmekte olan ülkelerde, maliye politikasının ekonomik büyüme amacına ulaşması büyük önem taşımaktadır. Maliye politikasının ekonomik büyüme hedefine ulaşabilmesi için üretimi, yatırımı, tasarrufu ve istihdamı arttıracak teşvik edici politikaların uygulanması yoluyla, gayri safi yurtiçi hasılanın pozitif yönde artmasının sağlanması gerekmektedir. Bu kapsamda, ekonomik büyümenin sağlanabilmesi için maliye politikası araçlarından kamu harcamaları politikaları ve kamu gelirleri politikaları uygulanmaktadır. Kamu gelirleri, vergi gelirleri, vergi dışı gelirler ve borçlanma gelirlerinden oluşmaktadır. Kamu gelirleri içerisinde en önemli gelir kaynağının ise vergi gelirleri olduğu bilinmektedir. Günümüzde maliye politikası amaçlarına ulaşmada kullanılan en önemli kamu gelirleri politikası aracı olarak vergiler gelmektedir. Bu çalışmanın temel amacı, maliye politikası araçlarından kamu gelirlerinin, özellikle vergi gelirlerinin, ekonomik büyüme üzerindeki etkisini incelemektir. Bu amaçla çalışmada 2006:Q1-2018:Q3 döneminde Türkiye’de toplam vergi gelirleri ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki ekonometrik yöntemlerden birisi olan zaman serisi yöntemiyle incelenmiştir.

### 1. Vergi Gelirlerinin Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkileri

Kamu gelirlerinin hem mutlak tutar olarak hem de GSYİH’ye olan oran olarak büyüklüğü ekonominin üretim kapasitesini, ekonomik aktiviteyi ve dolayısıyla toplumun refah düzeyini önemli ölçüde etkilemektedir. Devlet milli gelirin bir bölümünü kamu gelirleri olarak ekonomi içerisinden çekerek, bir yandan kamusal mal ve hizmetlerin finansmanını sağlamakta, diğer bir yandan da kamu gelirlerinden bir maliye politikası aracı olarak yararlanmaktadır (Öztürk, 2016: 16). Günümüzde maliye politikası amaçlarına erişmek için kullanılan mali araçların başında vergi gelirleri gelmektedir. Vergi, egemenlik gücüne dayanarak devletin veya devletten vergilendirme yetkisini almış kamu kurumlarının mükelleflerden cebri olarak, yasalarda belirtilen kurallara göre ve karşılıksız olarak aldıkları ekonomik değerlerdir (Ulusoy, 2016: 50). Maliye politikasının bir aracı olan kamu gelirleri içerisinde en yüksek paya sahip olan vergiler ile ulaşılmak istenen amaçlar arasında ekonomik büyümenin ve kalkınmanın sağlanması, ekonomik istikrarın sağlanması, adil bir kaynak ve gelir dağılımının sağlanması yer almaktadır (Altay, 2015: 146).

Maliye politikasının amaçlarından birisi olan ekonomik büyüme ile varlığını koruyan bir ekonomide, istihdam düzeyinin, doğal kaynakların, teknolojik ve diğer faktörlerin bir önceki yıla göre, kişi başına daha yüksek bir reel gelir sağlayacak tarzda, artışının ve genişlemesinin sağlanması ifade edilmektedir. Vergi politikası ile ekonomik büyümedeki söz konusu artış ve genişleme belirli ölçülerde sağlanabilmekte ve desteklenebilmektedir (Türgay, 2011: 326). Üretim faktörlerinin, sahip olunan teknoloji düzeyinde, etkin bir biçimde üretim sürecine katılmasının sağlanması, üretim kapasitesi veya potansiyel üretim olanaklarının genişletilmesinde kaynak dağılımını düzenleyen ve bu yöndeki girişimleri teşvik eden bir vergi politikası, günümüz ekonomilerinin en önemli uygulamalarından birisi olarak ön plana çıkmaktadır (Akdoğan, 2016: 494).

Vergi politikalarının ekonomik büyüme üzerindeki etkilerine yönelik çeşitli yaklaşımlar bulunmaktadır. Keynesyen görüşe dayanan büyüme modelleri, vergi politikalarından ziyade, kamu harcamalarının ekonomik büyümenin dinamiği olduğunu savunmuş, Neo Klasik büyüme modeli de uzun dönemde ekonomik büyüme üzerinde vergi politikalarının etkisi olmadığını savunmaktadır. İçsel büyüme modeli ise vergi politikalarının uzun dönemde ekonomik büyüme oranları üzerinde etkili olabileceğini savunmuş, Arz yönlü iktisat görüşü de, vergileme konusunu arz açısından ele alarak, vergi politikaları ile ekonomik büyümenin etkilenebileceğini ifade etmişlerdir (Tokathoğlu ve Selen, 2017: 302).

Ekonomik büyümenin sağlanması için vergi politikası ile ekonomiye çeşitli şekillerde müdahale edilebilmektedir. Politika yapıcılar vergi politikalarıyla, iş gücü potansiyelinin nitelik ve nicelik olarak geliştirilmesi, sermaye birikiminin artırılması için tasarruf ve yatırımların teşvik edilmesi ve teknolojik gelişimin sağlanması için çeşitli teşvikler uygulayabilmektedir (Susam, 2016: 232). Vergi politikaları, ekonomik büyümeyi genel olarak beş şekilde etkileyebilmektedir (Tokathoğlu ve Selen, 2017: 306):

- Gelir üzerinden alınan vergiler yatırım oranlarını etkileyebilmektedir.
- İş gücü arzını etkileyebilmektedir.
- Araştırma ve geliştirme ile ilgili politikalarla verimliliği etkileyebilmektedir.
- Kaynakların verimliliği düşük olan sektörlere yönelmesini sağlayabilmektedir.

- Beşeri sermayenin etkin işleyişini bozabilmektedir.

## 2.Uygulamanın Literatürü

Vergilerin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi konusu, iktisat literatürünün farklı yaklaşımları da beraberinde getirmesi ile birlikte, her dönem önemle üzerinde tartışılan konuların en başında gelmektedir. Vergilerin ekonomik büyüme üzerindeki etkisini inceleyen ve bu konudaki ilk çalışmalardan birisi olan Solow (1956), vergilerin ekonomik büyüme üzerindeki etkisini Neo-Klasik büyüme modeli içerisinde değerlendirmiş ve ekonomik büyümenin vergi politikalarından etkilenmeyeceğini tespit etmiştir. Türkiye’de son dönemlerde yapılan çalışmalarda ise, Durkaya ve Ceylan (2006) çalışmalarında 1980-2004 yıllarında Türkiye’de vergi gelirleri ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi Engle-Granger eşbütünleşme testi ile incelemişlerdir. Elde edilen bulgulara göre, toplam vergi gelirleri ile ekonomik büyüme arasında uzun dönem ilişki tespit edilmiştir. Mucuk ve Alptekin (2008) çalışmasında 1975-2006 yıllarında Türkiye’de vergi gelirlerinin ekonomik büyüme üzerindeki etkisini Johansen eşbütünleşme testi ve Granger nedensellik analizi ile incelemişlerdir. Test sonuçlarına göre, vergi gelirleri ile ekonomik büyüme arasında uzun dönemli ilişki tespit edilmiş, dolaylı vergilerden ekonomik büyümeye doğru da nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir. Göçer vd. (2010) çalışmalarında 1924-2009 yılları arasında Türkiye’de vergi gelirleri ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi ARDL eşbütünleşme yöntemi ile incelemişlerdir. Elde edilen bulgulara göre, vergi gelirleri ile ekonomik büyüme arasında uzun dönemli ilişki tespit edilmiş ve vergi gelirlerinin ekonomik büyümeyi pozitif yönde etkilediği tespit edilmiştir. Umutlu vd. (2011) çalışmalarında 1990-2009 yıllarında Türkiye’de vergi gelirleri ve borçlanmanın ekonomik büyüme üzerindeki etkilerini Johansen eşbütünleşme ve En Küçük Kareler yöntemi ile incelemişlerdir. Johansen eşbütünleşme analizine göre, vergi gelirleri ile ekonomik büyüme arasında uzun dönem ilişkisi tespit edilememiş, En Küçük Kareler yöntemi analizi sonuçlarına göre, vergi gelirlerinin ekonomik büyüme üzerinde etkisi olmadığı tespit edilmiştir. Erdoğan vd. (2013) çalışmalarında 1998:Q1-2011:Q4 döneminde Türkiye’de vergi gelirleri ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi eşbütünleşme ve nedensellik testleriyle incelemişlerdir. Vergi gelirlerini, dolaylı vergiler ve dolaysız vergiler olmak üzere iki başlıkta ele alan çalışmada, dolaylı vergiler ile ekonomik büyüme arasında uzun dönem ilişkisi tespit edilmiş, dolaysız vergiler ile ekonomik büyüme arasında uzun dönem ilişkisi tespit edilememiştir. Terzi ve Yurtkuran (2016) çalışmasında 1980-2013 yıllarında Türkiye’de dolaylı ve dolaysız vergi gelirleri ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi TY/U-VAR nedensellik yöntemleriyle incelemişlerdir. VAR analizi sonuçlarına göre, dolaysız vergi gelirlerinden ekonomik büyümeye negatif yönlü, ekonomik büyümeden dolaysız vergi gelirlerine pozitif yönlü olmak üzere, çift yönlü nedensellik tespit edilmiştir. Dolaylı vergi gelirleri ile ekonomik büyüme arasında ise nedensellik ilişkisi tespit edilememiştir. İdikut Özpençe (2017) çalışmasında 1980-2015 yılları arasında Türkiye’de kamu harcamaları ve vergi gelirlerinin ekonomik büyüme üzerindeki etkisini Granger nedensellik testi yöntemiyle incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre, vergi gelirlerinin ekonomik büyüme üzerinde negatif bir etkiye sahip olduğu, kamu harcamalarının ise ekonomik büyüme üzerinde pozitif etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Demir ve Sever (2017) çalışmasında 1980-2014 yıllarında 11 OECD ülkesinde vergi gelirlerinin ekonomik büyüme üzerindeki etkisini panel veri analizi yöntemiyle incelemişlerdir. Analiz sonucunda vergi gelirlerinde meydana gelecek artışların ekonomik büyümeyi negatif etkilediği tespit edilmiştir. Sandalcı ve Sandalcı (2017) çalışmalarında 1990-2014 yıllarında seçilmiş 32 OECD ülkesinde vergi gelirlerinin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi panel veri analizi yöntemiyle incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre, toplam vergi gelirlerinin ekonomik büyüme üzerindeki etkisinin negatif olduğu tespit edilmiştir. Eren vd. (2018) çalışmalarında 1975-2013 yılları arasında Türkiye’de vergi gelirleri ile ekonomik kalkınma arasındaki ilişkiyi Hacker ve Hatemi nedensellik testi ile Breitung ve Caldalon frekans alanı nedensellik testi yöntemleriyle incelemişlerdir. Kalkınma verisi olarak, kişi başına düşen reel milli gelir verisinin kullanıldığı çalışmada, vergi gelirlerinden ekonomik kalkınmaya doğru tek yönlü nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir. Dam ve Ertekin (2018) çalışmalarında 2005:Q1-2016:Q2 döneminde Türkiye’de vergi gelirleri ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi ARDL yöntemiyle incelemişlerdir. Test sonuçlarına göre, vergi gelirleri ile ekonomik büyüme arasında uzun dönem ilişkisi tespit edilmiştir.

## 3.Uygulama

2006:Q1-2018:Q3 döneminde Türkiye’de toplam vergi gelirleri ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki zaman serisi analizi yöntemiyle incelenecektir. Çalışmada, bağımlı değişken olarak ekonomik büyüme oranları, bağımsız değişken olarak toplam vergi gelirlerinin gayri safi yurtiçi hasılaya oranı kullanılmıştır. Değişkenlere

ait istatistikler, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Elektronik Veri Dağıtım Sisteminden elde edilmiştir. Değişkenlerin çeyrek dönemlik veri olması nedeniyle, Census X-12 yöntemiyle mevsimsellikten arındırılmış ve daha sonra logaritması alınmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkinin zaman serisi analizi ile tespit edilebilmesi için, ilk aşamada Augmented Dickey-Fuller (ADF), Phillips-Perron (PP) ve Zivot-Andrews (ZA) birim kök testleri uygulanmış, ikinci aşamada ise uzun dönemli ilişkinin varlığını incelemek amacıyla Maki eşbütünlük testi uygulanmıştır.

### -Birim Kök Analizi

Birim kök analizlerinde, serilerin durağan olup olmadığını test edebilmek amacıyla yararlanılmaktadır. Zaman serisinde değişkenlerin birim köklü olması, değişkenlerin durağan olmadığını göstermektedir. Değişkenlerin birim köklü olması durumu, yaşanacak politika değişikliklerinin ya da herhangi bir şokun değişken üzerindeki etkilerinin kalıcı olduğunu göstermektedir. Birim kökün varlığını belirlemeye yönelik çok sayıda test bulunmaktadır. Bu çalışmada birim kökün varlığını incelemek için geleneksel birim kök testlerinden Augmented Dickey-Fuller ve Phillips-Perron ile yapısal kırılmaya izin veren Zivot-Andrews birim kök testlerinden yararlanılmıştır.

Ekonomik büyüme (eb) ve vergi gelirleri (vg) değişkenlerine ait, Augmented Dickey-Fuller ve Phillips-Perron birim kök testi sonuçları tablo 1’de yer almaktadır. Test sonuçları incelendiğinde, %1 anlamlılık düzeyinde her iki değişkenin de birinci farklarının alındığında durağan olduğu tespit edilmiştir. “vg” değişkeninin ADF ve PP testi sabitli-trendli model test sonuçlarına göre, %5 anlamlılık düzeyinde de durağan olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada %1 anlamlılık düzeyi dikkate alınarak, her iki serinin de birinci farklarının alındığında durağan olduğu, yani I(1) oldukları tespit edilmiştir.

**Tablo 1:** Augmented Dickey-Fuller ve Phillips-Perron Test Sonuçları

Değişken		ADF		PP	
		Sabitli-Trendli	Sabitli	Sabitli-Trendli	Sabitli
eb		-1.2902	1.0675	-1.2835	1.1123
$\Delta$ eb		-7.4528*	-7.1329*	-7.4626*	-7.1336*
vg		-3.9541**	0.1701	-3.9208**	1.2870
$\Delta$ vg		-8.7170*	-8.7110*	-12.719*	-10.713*
Kritik Değerler	%1	-4.1525	-3.5683	-4.1525	-3.5683
	%5	-3.5023	-2.9211	-3.5023	-2.9211
	%10	-3.1806	-2.5985	-3.1806	-2.5985

Not: “\*, \*\*, \*\*\*” sembolleri sırasıyla %1, %5, %10 anlamlılık düzeylerini ifade etmektedir.  $\Delta$  sembolü ise değişkenin birinci derece farkının alındığını ifade etmektedir.

Yapısal kırılmayı dikkate alan birim kök testlerinden Zivot-Andrews test sonuçları tablo 2’de yer almaktadır. Test sonuçlarında yer alan Model A sabitte (ortalamada) kırılmayı gösterirken, Model C ise hem sabitte hem de eğimdeki kırılmayı göstermektedir. Test sonuçları incelendiğinde, “eb” ve “vg” değişkenlerinin %1 anlamlılık düzeyinde birinci farklarının alındığında durağan olduğu, yani değişkenlerin I(1) oldukları tespit edilmiştir.

**Tablo 2.** Zivot-Andrews Birim Kök Testi Sonuçları

Değişkenler	Gecikme Uzunluğu	Test İstatistiği (Model A)	Kırılma Tarihi (Model A)	Test İstatistiği (Model C)	Kırılma Tarihi (Model C)	Kritik Değerler		
						%1	%5	%10
eb	4	-4.445	2008:Q1	-4.323	2008:Q1	-5,57	-5,08	-4,82
$\Delta$ eb	4	-7.757	2008:Q4	-8.372	2008:Q4	-5,57	-5,08	-4,82
vg	4	-4.525	2007:Q3	-4.525	2009:Q2	-5,57	-5,08	-4,82
$\Delta$ vg	4	-6.037	2009:Q1	-5.942	2010:Q4	-5,57	-5,08	-4,82

Birim kök testleri sonuçlarına göre, değişkenlerin I(1) oldukları tespit edilmiş ve bu durum eşbütünlük testinin temel şartını yerine getirerek, analize eşbütünlük testi yapılmasına olanak sağlamıştır.

## Eşbütünleşme Analizi

“eb” ve “vg” değişkenleri arasında eşbütünleşme ilişkisinin varlığını incelemek için Maki (2012) eşbütünleşme testinden yararlanılmıştır. Maki (2012) yapısal kırılmaların varlığı durumunda, değişkenler arasındaki eşbütünleşme ilişkisini test edebilmek amacıyla dört farklı model geliştirmiştir. Bu modeller:

- Model 1: Sabit terimde kırılmaya izin veren trendsiz model:

$$y_t = \mu + \sum_{i=1}^k \mu_i K_{i,t} + \beta x_t + v_t$$

- Model 2: Sabit terimde ve eğimde kırılmaya izin veren trendsiz model:

$$y_t = \mu + \sum_{i=1}^k \mu_i K_{i,t} + \beta x_t + \sum_{i=1}^k \beta_i x_i K_{i,t} + v_t$$

- Model 3: Sabit terimde ve eğimde kırılmaya izin veren trendli model:

$$y_t = \mu + \sum_{i=1}^k \mu_i K_{i,t} + \gamma t + \beta x_t + \sum_{i=1}^k \beta_i x_i K_{i,t} + v_t$$

- Model 4: Sabit terimde, eğimde ve trendde kırılmaya izin veren model:

$$y_t = \mu + \sum_{i=1}^k \mu_i K_{i,t} + \gamma t + \sum_{i=1}^k \gamma_i t K_{i,t} + \beta x_t + \sum_{i=1}^k \beta_i x_i K_{i,t} + v_t$$

“eb” ve “vg” değişkenleri arasındaki ilişkiyi incelemek için uygulanan Maki (2012) çoklu yapısal kırılmalı eşbütünleşme testi sonuçları tablo 3’te yer almaktadır. Tablo 3’te Model 0-1-2-3 test istatistikleri ve kırılma tarihleri sunulmuştur.

**Tablo 3:** Maki (2012) Çoklu Yapısal Kırılmalı Eşbütünleşme Testi Sonuçları

Model	Test İstatistiği	Kırılma Tarihi
<b>Panel A: Kırılma Sayısı=1</b>		
Model 0	-6.601*	2013:Q2
Model 1	-6.910*	2011:Q1
Model 2	-6.821*	2013:Q2
Model 3	-7.002*	2016:Q3
<b>Panel B: Kırılma Sayısı=2</b>		
Model 0	-6.661*	2011:Q1 2013:Q2
Model 1	-7.280*	2010:Q2 2011:Q1
Model 2	-6.821*	2013:Q2
Model 3	-7.002*	2016:Q3
<b>Panel C: Kırılma Sayısı=3</b>		
Model 0	-6.882*	2008:Q2 2011:Q1 2013:Q2
Model 1	-7.312*	2007:Q3 2010:Q2 2011:Q1
Model 2	-6.821*	2013:Q2
Model 3	-7.002*	2016:Q3

**Not:** “\*” sembolü, Ho: “eşbütünleşme yoktur” hipotezinin %1 anlamlılık düzeyinde reddedildiğini göstermektedir. Kritik değerler Maki (2012) tablo 1’den elde edilmiştir.

Maki eşbütünleşme testi sonuçlarına göre, model 0-1-2-3 test istatistikleri 3 kırılmaya kadar ayrı ayrı hesaplanmıştır. Elde edilen bulgulara göre, “eb” ile “vg” değişkenleri arasında tüm modellerde test istatistiğinin kritik değerden küçük olduğu, Ho: “eşbütünleşme yoktur” hipotezinin reddedildiği, yani eşbütünleşme ilişkisinin olduğu tespit edilmiştir.

#### 4. Sonuç

Maliye politikasının en önemli amaçlarından birisinin ekonomik büyüme hedefi olduğu bilinmektedir. Ekonomik büyüme hedefine ulaşabilmek için, maliye politikası araçlarından kamu gelirleri ile kamu harcamaları aracılığıyla çeşitli politikalar oluşturulmaya çalışılmaktadır. Maliye politikası aracı olan kamu gelirlerinin içerisinde yer alan vergiler, kamu harcamalarının finansmanında en önemli finansman kaynağı olarak ön plana çıkmaktadır.

Çalışmada, 2006:Q1-2018:Q3 döneminde Türkiye’de toplam vergi gelirleri ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki yapısal kırılmalar dikkate alınarak incelenmiştir. Ekonometrik analiz sonuçlarından elde edilen bulgulara göre, Türkiye’de vergi gelirleri ile ekonomik büyüme arasında 2006:Q1-2018:Q3 döneminde uzun dönemli eşbütünlük ilişkisi tespit edilmiştir. Maki eşbütünlük testi sonucundan elde edilen yapısal kırılma tarihleri Türkiye ekonomisi açısından incelendiğinde, 2008 yılında Amerika’da başlayan ve tüm dünyayı etkileyen küresel ekonomik kriz, Türkiye ekonomisini de 2009 ve sonrasında olumsuz etkilemiştir. Ekonomik büyümenin küresel ölçekte yavaşlaması ile birlikte devreye giren konjonktürel maliye politikaları, yaşanan krizin etkilerini azaltmaya çalışmıştır. Bu kapsamda özellikle vergi indirim, istisna ve muafiyetleri ile birlikte artan kamu harcamaları, ekonomik aktivitenin hızlandırılması amaçlanmış ve vergi gelirlerinin azalması nedeniyle bütçe açığı artmıştır. 2010 ve 2011 yılında hızlı bir büyüme ivmesi yakalayan Türkiye ekonomisi, büyümenin sağlanması ile birlikte kamu gelirlerini arttırmış, makroekonomik göstergelerde yaşanan olumlu gelişmelere bağlı olarak ekonomik aktivitenin artırılması için yapılan vergi indirim, istisna ve muafiyetlerin azalmasıyla bütçe açığını da hızlı bir şekilde azaltmıştır. Küresel ekonomik krizin etkileri sonucunda, Avrupa ülkelerinde ortaya çıkan borç krizi ile birlikte ekonomik durgunluk yaşanması, ihracatının büyük bölümünü Avrupa ülkelerine yapan Türkiye ekonomisini de olumsuz etkilemiştir.

Vergi politikalarının ekonomik büyümeyi arttıracak şekilde düzenlenmesi, mali disiplinden taviz verilmemesi, ekonomik büyümenin sağlanması ile birlikte vergi gelirlerini diğer makroekonomik dengeleri bozmadan daha kaliteli ve istikrarlı hale getirilmesi de politika önerisi olarak sunulmaktadır.

#### KAYNAKÇA

- Akdoğan, Abdurrahman, (2016), Kamu Maliyesi, Gazi Kitabevi, 17. Baskı, Ankara.
- Altay, Asuman, (2015), Kamu Maliyesi Teorisi Gelişimi ve Kapsamı, Seçkin Yayıncılık, 1.Baskı, Ankara.
- Dam, Metin ve Şaban, Ertekin, (2018), “Türkiye’de Vergi Gelirlerinin Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisinin Analizi”, Vergi Raporu Dergisi, 228: 19-32
- Demir, Murat ve Erşan, Sever, (2017), “Vergi Gelirleri Ekonomik Büyüme İlişkisi: OECD Ülkelerine İlişkin Panel Veri Analizi”, Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9(2): 51-66
- Dickey, David A., and A. Wayne Fuller (1981), “Likelihood Ratio Statistics for Autoregressive Time Series with a Unit Root”, Econometrica, Vol. 49, No. 4., 1057-1072.
- Durkaya, Mehmet ve Servet, Ceylan, (2006), “Vergi Gelirleri ve Ekonomik Büyüme”, Maliye Dergisi, 150: 79-89
- Erdoğan, Ebru, Topçu, Mert ve Ozan, Bahar, (2013), “Vergi Gelirleri ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Ekonomisi Üzerine Eşbütünlük ve Nedensellik Analizi”, Finans Politik & Ekonomik Yorumlar, 50(576): 99-109
- Eren, Mehmet Vahit, Ergin Ünal, Ayşe ve Halil İbrahim, Aydın, (2018), “Türkiye’de Vergi Gelirleri ile Ekonomik Kalkınma Arasındaki İlişki: Frekans Alanı Nedensellik Analizi”, Doğu Üniversitesi Dergisi, 19(1): 1-18
- Göçer, İsmet, Mercan, Mehmet, Bulut, Şahin ve M. Metin, Dal, (2010), “Ekonomik Büyüme İle Vergi Gelirleri Arasındaki İlişki: Sınır Testi Yaklaşımı”, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 28: 97-110

- İdikut Özpençe, Aylin, (2017), “Türkiye’de 1980 Sonrası Kamu Harcamaları, Vergi Gelirleri ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkinin Analizi”, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 28: 31-41
- Maki, D. (2012). “Tests for Cointegration allowing for an Unknown Number of Breaks”. *Economic Modelling*, 29(5), 2011-2015.
- Mucuk, Mehmet ve Volkan, Alptekin, (2008), “Türkiye’de Vergi ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: VAR Analizi (1975 - 2006)”, *Maliye Dergisi*, 155:159-174
- Öztürk, Nazım, (2016), *Kamu Ekonomisi*, Ekin Basın Yayın Dağıtım, 2.Baskı, Bursa.
- Phillips, P.C.B., Perron, P. (1988). “Testing for a Unit Root in Time Series Regression”. *Biometrika*, 75: 335–346.
- Sandalcı, Ulvi ve İnci, Sandalcı, (2017), “OECD Ülkelerinde Ekonomik Büyüme ve Vergi Gelirleri Arasındaki İlişkinin Ampirik Analizi: 1990 – 2014”, *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(1): 51-62
- Solow, Robert M., (1956), “A Contribution to the Theory of Economic Growth”, *Quarterly Journal of Economics*, 70: 65–94.
- Susam, Nazan, (2016), *Kamu Maliyesi Temel Kavram ve Esaslar*, Beta Basım Yayım Dağıtım, 2. Baskı, İstanbul.
- Terzi, Harun ve Süleyman, Yurtkuran, (2016), “Türkiye’de Dolaylı/Dolaysız Vergi Gelirleri ve GSYH İlişkisi”, *Maliye Dergisi*, 171: 19-33
- Tokatlıoğlu, Mircan ve Ufuk, Selen, (2017), *Maliye Politikası*, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 1.Baskı, Bursa.
- Türgay Timur, (2011), “Kamu Gelirleri ve Vergi Politikaları”, *Kamu Ekonomisi*, Ed. Abdulkadir Kökocak, Ekin Yayın Dağıtım, Bursa: 279-355.
- Ulusoy, Ahmet, (2016), *Maliye Politikası*, Umuttepe Yayınları, 1.Baskı, Kocaeli
- Umutlu, Gökür, Alizadeh, Neda ve Ahmet Yakup, Erkiç, (2011), “Maliye Politikası Araçlarından Borçlanma ve Vergilerin Ekonomik Büyümeye Etkileri”, *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 30(1): 75-93
- Zivot, E., ve D. W. K., Andrews, (1992), “Further Evidence On The Great Crash, The Oil-Price Shock, And The Unit-Root Hypothesis”, *Journal of Business & Economic Statistics*, 10: 251-270.